

УДК 321+323(477+476)

DOI <https://doi.org/10.30970/PHS.2021.27.3>

ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ РЕВОЛЮЦІЙ НА ПОСТСОВЕТЬСЬКОМУ ПРОСТОРІ НА ДЕМОКРАТИЧНІ ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ І БІЛОРУСІ)

Ірина Грабовська

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна

e-mail: grabovskai@ukr.net

ORCID ID 0000-0002-7416-9541

Людмила Сорочук

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

вул. Володимирська, 60, 01033, м. Київ, Україна

e-mail: lvs1166@ukr.net

ORCID ID 0000-0003-0478-356X

У статті проаналізовано специфіку революційних подій у сучасній Білорусі, які розпочалися після виборів президента країни у 2020 р. Аналіз проведено на основі залучення широкої джерельної бази: від матеріалів ЗМІ, аналітично-інформаційних текстів, до перших наукових розвідок, які присвячені, зокрема, порівнянню подій української Революції Гідності та протестних акцій у Білорусі 2020–2021 рр.

Дослідження сконцентровано довкола проблеми впливу вказаних вище революційних подій на державотворчі процеси в постколоніальних країнах колишнього СРСР на прикладі України та Білорусі та проведено на основі соціофілософського та політологічного аналізу заявленої теми.

Відзначено, що революційні події та їхній вплив на державотворення у двох сусідніх країнах має як багато відмінностей, так і чимало спільного. Стосовно революційних подій в Україні та Білорусі доведено, що українська Революція Гідності і революція в Білорусі дуже схожі. Недаремно події в Білорусі чимало аналітиків і самих білоруських громадян називають «Білоруською революцією гідності і свободи».

У висновках, зокрема, зазначено, що Білоруська самостійність так ніколи за усі постсоветські роки не перетворювалась у незалежність. Теперішня революція в Білорусі – це фактично запізніла революція, політичні лідери якої, як і значна частина учасників протестів, не визначились із вектором руху. Тому її небезпекою є те, що можлива зміна диктатора може закінчитись глибшою залежністю від колишньої метрополії, яка сама відрізняється нестабільністю і можливими серйозними революційними потрясіннями. Результат білоруських протестів невідомий, оскільки в процесі революційних виступів взаємодіють суперечливі тенденції та різноспрямовані групи сил. Як українські революції, особливо Революція Гідності, так і білоруська революція мають надзвичайно важливе значення для процесів державотворення у цих країнах.

Ключові слова: Україна, Білорусь, революція, постсоветський простір, державотворчі процеси, гідність, свобода.

Актуальність проблеми. Після розпаду Советського Союзу серія так званих «кольорових» революцій прокотилась колишніми колоніями СРСР, а перед тим у часи перебудови хвиля «оксамитових» революцій змінила реальність «соціалістичного табору» Східної Європи.

Революції, схоже, стали ознаками початку ХХ та ХХІ ст. Як зазначав П. Сорокін у своєму широко відомому дослідженні «Соціологія революції»: «Ми живемо в її стихії. Ми можемо спостерігати, аналізувати та вивчати її, подібно до кожного природодослідника. Якщо вчений безсилий запобігти Революції, то принаймні він повинен користуватися сучасними, виключно сприятливими умовами її вивчення. Це важливо теоретично... Це важливо і практично: глибше пізнання Революції може допомогти виробити більше цільових завдань щодо практичного ставлення до неї» [12, с. 26].

Вивчення досвіду революцій, що відбулися вже і відбуваються сьогодні на постсоветському просторі, є вкрай актуальним для України, адже тридцять років української новітньої незалежності відзначені двома масштабними подіями: Помаранчевою революцією (2004 р.) та Революцією Гідності (2013–2014 рр.), які в народі також отримали назву першого та другого Майданів. Проте напередодні референдуму за незалежність 1991 р. відбулась ще одна широкомасштабна акція непокори, яка увійшла в підручники новітньої історії України як Студентська революція на Граніті, або Революція на граніті 1990 р. Вже тоді першою і головною вимогою протестуючих було недопущення підписання Україною нового союзного договору, отже вимога державного суверенітету. Ці революційні події у постколоніальній Україні відіграли важливу роль у становленні української державності, прискоренні трансформаційних процесів та завершенні постколоніального перехідного періоду.

Прикметною подією теперішнього часу стала революція в Білорусі (2020 р. – донині), яка так і не набула свого точного найменування. Чимало аналітиків називають її «недореволуцією», «пасіонарним вибухом білоруського народу», «Білоруською революцією гідності і свободи» тощо.

Зрештою, існує і досить популярна думка, що будь-які події такого масштабу і штибу отримують назву «революція» тільки внаслідок переможного закінчення. А в Білорусі ще далеко до завершення процесу. І це відзначають як внутрішні, так і зовнішні спостерігачі.

Дослідник із Білорусі О. Агеєв, осмислюючи події, пише так: «Народна революція, національна революція, жіноча революція, заколот, повстання, протистимульоване ззовні, спроба перевороту, заворушення – найрізноманітніші, а часом і протилежні назви подій 2020 р. у Білорусі вимагають пояснень. Не випадково нарешті з'явилася загальна назва – ПРОТЕСТИ, яка закріпилася через відсутність точнішого однозначного опису» [1, с. 13].

Схожість і відмінність революційних рухів на постсоветському просторі та виявлення їхньої специфіки в Україні та сучасній Білорусі є необхідною умовою осмислення постколоніального періоду в історії колишніх країн-членів ССРСР, зокрема в аспекті державотворення, тим більше, що «неповторний в цілому історичний процес зітканий з повторюваних елементів» [12, с. 27].

Метою запропонованої розвідки є спроба проаналізувати специфіку революційних подій в Україні та сучасній Білорусі з точки зору їх впливу на процеси державотворення в цих країнах, виявити спільне і відмінне в цих подіях, що сприятиме поглибленому вивченню державотворчих соціальних процесів на постсоветському просторі. Дослідження проведено на основі соціофілософського та політологічного аналізу заявленої теми.

Аналіз публікацій. До аналізу зазначеної проблеми залучені аналітичні матеріали відомих експертів з України, Білорусі, Росії; наукові розвідки із зазначеного питання [1; 10; 13], а також матеріали ЗМІ [14; 16; 18].

У сучасній Білорусі з'явилось чимало цікавої та ґрунтовної аналітики з характеристикою подій, які пережила вже країна і переживає зараз [7; 8; 11]. Що ж до аналітики, присвяченої українській Революції Гідності, то сьогодні з неї можна скласти окрему бібліотеку. Серед авторів, чії книги, статті та інтерв'ю аналізувались при висвітленні даної теми – В. Горбулін, С. Грабовський, В. Портніков. І. Лосєв, О. Агеєв, Н. Статкєвіч, Ф. Вєчорка,

Т. Аласанія, А. Піонтковський, А. Ілларіонов, А. Невзоров, Л. Шевцова, Ю. Латиніна та інші. Також залучались авторські роботи з аналізом специфіки української Революції Гідності та її впливу на процес українського соціогенезу і державотворення [3; 4; 13].

Виклад основного матеріалу. У найзагальнішому вигляді під поняттям «революція» розуміється «повалення усталеного ладу, яке передбачає перехід державної влади від однієї групи лідерів до іншої. А іноді – радикальну реструктуризацію соціально-економічних відносин» [9, с. 584].

П. Сорокін називав революцію «трагікомедією» людської історії. «На історичній сцені вона йшла і йде досить часто. При цьому кожна постановка не схожа на іншу. Різні умови часу та місця, різні декорації і актори, костюми і грим, монологи, діалоги та хор натовпу, число актів і розмах «історично-театральних ефектів». І, тим не менше, при всіх цих відмінностях повторюється множинність подібностей. При всій відмінності декорацій, акторів і т. д., розігрується одна і та ж п'єса, що і дає підстави називати різні її постановки одним і тим же ім'ям «революція» [12, с. 28].

Вже у 2017 р. Н. Статкевіч, один із видних опозиційних політичних діячів Білорусі, заявив, що у країні відбувається духовна революція, і ми є «свідками кінця системи й народження білоруської нації» [6]. Тоді ж, відповідаючи на запитання щодо очільників народних протестів, політик прозорливо зазначив: «Протест був би все одно, а майбутнє Білорусі залежить від того, хто його очолить. Зараз його очолює патріотична опозиція, – і це головна гарантія того, що Білорусь залишиться незалежною» [6].

У протестному 2020 р. ситуація із білоруською державністю виглядає дещо інакше. Насамперед, протести в Білорусі не змогла очолити національно-патріотична опозиція в силу низки причин. Головною з яких стало фізичне усунення з політичної арени під час підготовки та проведення президентських виборів опозиційних до Лукашенка кандидатів: комусь відмовили під різними приводами у реєстрації кандидатом на вибори, а когось, як Сергія Тихановського, заарештували та відправили до тюрми.

А між тим, сьогодні конфліктна ситуація в цій країні набуває все загрозливіших форм. Йде нагнітання жорстокості з боку влади, зростає кількість постраждалих з числа небайдужих громадян, наростає відчуття страху та невідворотності важкої, можливо, кривавої розв'язки. «Репресивна машина у Білорусі діє на всіх рівнях. Для прикладу, «у школі батьки, учасники мирних акцій проти Лукашенка, відчувають тиск. Адже у школах створені ради у складі директора, завуча, вчителів, на які викликають батьків для профілактичної бесіди. Там, ...погрожують позбавленням батьківських прав» [14].

На зустрічі двох президентів А. Лукашенка та В. Путіна 23 лютого 2021 р., яка відбулась у Ялті, А. Лукашенко заявив про свою перемогу над вуличними протестувальниками і подолання конфлікту в Білорусі. За три дні до вказаної зустрічі С. Тихановська констатувала, що вуличні протести владі вдалося придушити і опозиція втратила вулицю, отже, масовий відкритий спротив. Проте, на думку аналітиків та частини білоруської опозиції, це тимчасове затишшя, яке закінчиться з часом. Початком нового протистояння могло стати 25 березня 2021 р., «День Волі», який і в попередні роки білоруської історії збирав чисельні акції на вулицях Мінська та інших міст країни. Однак за масштабами воно виявилось не значним.

Негативну роль у процесах, що відбуваються з білоруською державою й суспільством, відіграє путінська Росія. Існує обґрунтована аналітична думка про те, що Кремль готує «повзучий» аншлюс Білорусі [5]. Принаймні цей варіант розвитку подій не варто відкидати, хоча чимало аналітиків з РФ попереджають власне керівництво держави про негативні наслідки розгортання вище вказаного сценарію аж до виникнення партизанського руху в Білорусі проти зовнішнього окупанта та гострого збройного протистояння.

Про помилковість обраного Москвою курсу щодо подій у протестуючій Білорусі заявила С. Тихановська у зверненні до російської влади напередодні нового 2021 року. Вона заявила: «Майбутнього уникнути не можна. На зміну старому, віджилому своє, завжди приходять нове. Підтримка Путіним Лукашенка сприймається в Білорусі як схвалення насильства: тортур, звалтувань і вбивств мирних громадян, а це призвело до того, що у нас різко знизилося число тих, хто вважає Росію дружньою країною. І ось це дійсно велика загроза нашим подальшим відносинам. Ми будемо вітати участь Росії в розв'язанні політичної кризи, але разом із тим звертаємо увагу, що продовження підтримки Лукашенка може привести до того, що Росії буде складніше підтримувати забезпечення своїх законних інтересів в Білорусі на тому ж рівні. Лукашенко – це минуле, він не майбутнє. Його час минув» [15].

Фактично С. Тихановська попередила очільників Кремля про можливість конфлікту Росії з Білоруссю. Лідерка білоруських протестувальників наголосила, що «практична підтримка Росгвардією режиму Лукашенка буде розглядатися як іноземне збройне втручання у внутрішньополітичну кризу в Білорусі. Звернення за подібною допомогою означатиме торгівлю національним суверенітетом в обмін на особисту владу. Про те, що подібні дії Росії щодо підтримки диктатури Лукашенка наносять репутаційну шкоду Росії, я вже говорила. Причому не тільки на міжнародному рівні, але головним чином – в Білорусі» [15].

Як би не розвивались надалі події в Білорусі, вже тепер соціологи зафіксували факт падіння проросійських настроїв у країні внаслідок підтримки Кремлем президента А. Лукашенка. Соціолог А. Вардомацький в інтерв'ю виданню «Комерсант» зазначив, що у листопаді 2020 р. прихильників об'єднання в єдиному союзі з РФ в Білорусі стало на 11% менше у порівнянні із вереснем того ж року. Це свідчить про стрімкі зміни у масовій свідомості, і вони не на користь Росії. Очевидно, «мова може йти про формування нового тренда, який в перспективі здатний викликати геополітичну напругу в стосунках із Росією» [16]. І це фактично збігається із «антипутінською» пропагандою, реально «проведеною» самим Путіним в Україні під час Революції Гідності. Підтримка Януковича з боку Кремля і фактичне військове втручання у внутрішній конфлікт (доведено фактологічно, що саме російські снайпери розстрілювали Майдан) призвело до остаточного і рішучого вибору спільнотою європейського вектора розвитку для власної держави з боку українського соціуму. Саме тоді у 2014 р. закінчилась двовекторність української державної політики. Така двовекторність до 2004 р. була характерною і для Білорусі, а потім розпочався активний дрейф у бік Росії.

У процесі розгортання подій українського Майдану 2013–2014 рр. остаточо сформувалась політична нація і громадянське суспільство в Україні. Подібні процеси характерні для сучасної Білорусі. І це, попри всі відмінності, «ріднить» українську та білоруську революції гідності і свободи. Якщо раніше при проведенні того чи іншого політичного рішення державного рівня лукашенківська номенклатура на чолі із президентом мало зважала на думку народу, то тепер вони повинні не лише дослухатися до неї, але й рахуватися, бо сподівання на придушення протестів, як показує досвід, не спрацювало. Незадоволення суспільства існуючим владним режимом та станом справ у Білорусі нікуди не поділось. Початок нового 2021 р. вже у січні був відзначений новою хвилею масових виступів у Мінську.

Білоруські дослідники стверджують, що «незважаючи на поляризацію та певний розкол у суспільстві, існує чіткий загальний попит на суверенітет як від електорату С. Тихановської, так і від прихильників А. Лукашенка. Тепер усім політичним силам доведеться рахуватися з фактором існування та активної участі у політичному процесі білоруської політичної нації» [1, с. 13]. С. Тихановська у своєму зверненні до Росії

29 грудня 2020 р., зокрема зазначила, що Білорусь готова мирно співіснувати та працювати з усіма країнами, які визнають її суверенітет [15]. Дослідники констатують, що «білоруська політична нація розуміє цінність суверенітету» [1, с. 20].

Українська Революція Гідності стала закінченням двовекторності у внутрішній політиці держави, як, зрештою, і у масовій свідомості громадян України. Сьогодні майже 70% українців підтримують інтеграцію до Євросоюзу. Порівнюючи білоруські події та Революцію Гідності, варто зазначити, що білоруси у плані визначення вектору власного державного розвитку знаходяться ще в стані перехідного постколоніального періоду, для якого якраз і є характерною біполярність державної орієнтації та світоглядна невизначеність соціуму.

Дослідники підмітили низку важливих явищ, притаманних білоруській революції. Насамперед, це активне формування горизонтальних зв'язків у суспільстві, що, на думку політологів і соціологів, свідчить про високий ступінь самоорганізації білорусів та готовність соціуму до демократичної форми державного управління. Цікавим є і таке спостереження: «Спочатку завдяки відео- та фотоматеріалам здавалося, що це новий тип революції – революція емансипованих жінок, які відчули свою силу та значення. Коли у перші дні протестів були ув'язнені активні чоловіки, жінки взяли на свої плечі тягар боротьби. Здавалося, вони й надалі тягнули б цей віз, але поступово правоохоронні органи перейшли на звичні жорсткі методи. Жінки в цьому сенсі досягли рівності, але завдяки їм чоловіки знову були втягнуті у вир боротьби» [1, с. 19].

Вже ніхто, окрім самого Лукашенка, не заперечує широку соціальну базу протестів. Участь у них брали різні вікові, професійні, соціальні шари населення. Варто погодитись із думкою дослідників із Білорусі, що революційні демонстрації в країні справді носять всенародний характер. А «діяльність жінок, пенсіонерів та робітників свідчить про зміну їх ролі у політичному житті пострадянських країн, підтримка протестів іншими традиційними та новими професійними групами свідчить про загальнонаціональний характер протестів» [1, с. 19].

Події білоруської революції послідовно перекреслювали тезу за тезою провладних пропагандистів та російських прокремлівських експертів. Так, було намагання нав'язати тезу, що у країні відбувається дрібнобуржуазна революція, потрібна лише невеличкому сегменту білоруського суспільства. Стверджувалось, що «трудові колективи були на боці президента, але виступи робітників фабрик, страйки та походи громадян у робочому одязі спростували цю тезу. Революція – це справа молодих, але це здавалося лише на перший погляд. Вікова категорія під час протестів та номенклатурних акцій була очевидною, хоча опитування в Інтернеті показали, що люди у віці 25-45 років найбільше беруть участь у протестах. Тезу про юнацький характер протестів підхопила державна пропаганда. Але після двох місяців протестів пенсіонери масово вийшли на вулиці. Протест пенсіонерів – це щось нове, чого не спостерігалося на початку акцій. Це стало несподіванкою для усіх і для уряду в першу чергу. Пенсіонери традиційно вважалися електоральною підтримкою президента. Та частина суспільства, яка все ще жила під впливом ідей колишнього СРСР, яка через вік прагне підтримувати стабільність, придивлялася, розмірковувала, а потім багато пенсіонерів вийшли на вулиці, підтримуючи своїх дітей та онуків. Велика кількість пенсіонерів виявилася однією з найбільш бойових груп протестувальників» [1, с. 19].

Вимоги білоруської революції також заперечують думку, що особливо широко мусувалась у російських аналітичних і ідеологічних матеріалах, з приводу принципової відмінності протестів у Білорусі та української Революції Гідності. Про білоруську революцію як революцію цінностей йдеться в інтерв'ю Сергія Тихановського. «У Білорусі – революція людяності, громадянського суспільства й справедливості. Революція – це процес, і він не загасне сам собою», – стверджує С. Тихановський [11].

Білоруський науковець О. Агеєв пише про те, що порівняння з українською Революцією Гідності спочатку протестів сприймалось більшістю з насмішкою. Проте сьогодні це фактично стало загально вживаним порівнянням, адже саме цінності свободи і гідності виводили маси в Білорусі на протести та підтримували спротив владному «беспределу» Лукашенка. Автор роздумує: «Оскільки очевидних соціально-економічних вимог з боку протестуючих немає, чи можливо, що Українська Революція Гідності 2014 року – це новий тип революції? Назва, над якою насміхалися і зневажали в політичному та інформаційному полі Росії, є, мабуть, адекватним описом нинішнього революційного вибуху, оскільки «ферментом» пробудження білорусів було почуття власної гідності, прагнення до свободи» [1, с. 19].

Чимало осуду щодо довготривалого мирного характеру білоруської революції звучало з вуст її симпатиків. В основному абсолютна більшість критики такого гагунку висловлювалась від спостерігачів з-за кордону. Самі ж білоруські аналітики вважають, що ніякі інші форми протесту, окрім мирних, в Білорусі не були можливими. «Мирний характер протестів викликав до них прихильність не лише з боку світової демократичної спільноти, але й з боку громадян країни. Те, що іноземні спостерігачі, в тому числі і з тих країн, де відбулися успішні політичні перевороти (Грузія, Вірменія, Україна), протести вважали слабкими та нерішучими, а по суті, це була єдина можливість протестувати в Білорусі так довго» [1, с. 19]. І це таки принципова відмінність білоруської революції, вона йде мирним шляхом, від якого досить швидко довелось відмовитись українському Майдану. Не останню роль в подіях білоруської революції зіграла і мотивуюча ідея – спільна власна держава, яку не можна руйнувати. Ця ідея постійно проводилась патріотичною опозицією. Н. Статкевіч говорив так: «Головна цінність – що у нас, білорусів, є свій дім, своя держава. Це наша держава, і ми не повинні її руйнувати» [6].

Цікавою є думка білоруського вченого О. Агеєва: «Білоруси – нащадки партизанів, а українці – козаків. Щодо таких стереотипних висловлювань існує чимало припущень і критики. ... але форми протестів у 2014 та 2020 роках, схоже, підтвердили вище наведені тези. Якщо для українців історично важливо було сформуувати власний острів свободи, власну Січ чи власний Майдан, то для білорусів найбільш придатною партизанською тактикою була диверсійна боротьба. Наносити удар та відступати, не вступати в пряме протистояння, виснажувати сили противника тривалою напруженою боротьбою, коли небезпека для противника прихована, здавалось би, в самому ворожому середовищі – ось основи партизанської тактики, які були прописані в інструкції для радянських партизан» [1, с. 18].

Таким чином, неважко помітити, що, попри часові «затримки» та національну специфіку, державотворчі процеси у постколоніальних країнах колишньої советської імперії мають багато спільного як позитивного, так і негативного. Вочевидь, варто дослухатись до думки В. Горбуліна, який вважає, що сучасна Україна просто «приречена» на успіх у справі самоутвердження себе як держави і нації у швидко змінюваному світі. І вона має людський потенціал, щоб пройти шлях до кінця, інакше ніхто інший, окрім самих українців, не буде винен у тому, що вони втратили свій дім [2]. Точно таке ж завдання є найактуальнішим сьогодні і для білоруських громадян.

Висновки. Сучасна білоруська революція і українська Революція Гідності мають багато спільних рис, проте, як і кожна унікальна подія, вони багато чим різняться. Наприклад, мирним/немирним характером протестів, мотиваційними факторами, специфікою впливу зовнішнього оточення.

Українські революції – покрокове просування до фактичної незалежності держави, насамперед, від колишньої метрополії, і перетворення таким чином задекларованої незалежності у реальність. У цьому плані революції можна розглядати як постколоніальні із

визначеним західним вектором. Коротко процес можна описати гаслом М. Хвильового «Геть від Москви!»

Білоруська самостійність так ніколи за ці 30 років і не перетворювалась у незалежність, навпаки, це була форма неоколоніальної залежності, коли економіка повністю є залежною від метрополії – Росії. Теперішня революція в Білорусі – це фактично запізнана революція, політичні лідери якої, як і значна частина учасників протестів, не визначились із вектором руху. Тому небезпекою для неї є те, що можлива зміна диктатора може закінчитись глибшою залежністю від колишньої метрополії, яка сама відрізняється нестабільністю і можливими серйозними революційними потрясіннями, або ж перетворенням на режим зразка Північної Кореї за своєю суттю.

Результат білоруських протестів остаточно ще невідомий, оскільки в процесі народних виступів взаємодіють суперечливі тенденції та різноспрямовані групи сил. Проте головною перешкодою для демократичного успішного соціально-політичного є слабке громадянське суспільство і слабка національна держава.

Як українські революції, особливо Революція Гідності, так і білоруська революція – мають надзвичайно важливе значення для закорінення громадянських процесів і демократичного національного державотворення у цих країнах. І наш спільний успіх залежить від сили громадянського суспільства в поєднанні зі стійкою національною ідентичністю. Як зауважує у своїй останній монографії Ф. Фукуяма, звертаючись до євроскептиків, щоб подолати антиліберальні настрої і недемократичні ідеї – «потрібно не відкидати ідентичність як таку, а навмисно сформувані національні ідентичності в такий спосіб, щоб вони посилювали почуття демократичної та відкритої спільноти» [17, с. 146].

Список використаної літератури

1. Агеев О. Білоруські протести 2020 у контексті дослідження конфліктних процесів на пострадянському просторі. *Українознавчий альманах*. Випуск 27. 2020. С. 13–21.
2. Горбулин В. Как победить Россию в войне будущего. К. Брайт Букс, 2020. 256 с.
3. Грабовська І. Розділ 7. Єврореволюція як Революція Гідності в контексті цивілізаційної проблематики. *Сучасне українство: цивілізаційні виклики та відповіді: Монографія*. Київ : ВЦ «Київський університет», 2017. С. 162–182.
4. Грабовська І.М. Протестні акції в сучасній Беларусі в контексті проблем націєтворення. *Zbiór artykułów naukowych. «Aktualne naukowe problemy: rozpatrzenie, decyzja, praktyka»*. Czestochowa (PL). 30.03.2017 – 31.03.2017. P. 78–80.
5. Илларионов А. Кремль начал поглощение Беларуси. URL : <https://inforesist.org/kreml-nachal-pogloshhenie-belarusi/>.
6. Николай Статкевич: В Беларуси происходит духовная революция. URL: <https://charter97.org/ru/news/2017/3/22/244478/>.
7. Пазняк Зянон. «Без Канстытуцыі 1994 года немагчыма ўвайсці ў легітымнае прававое поле». *Вызвольны беларускі рух «Вольная Беларусь»*. 13 кастрычніка 2020. URL: https://t.me/volnaja_belarus/.
8. Позняк: Бабарико больший враг Беларуси, чем Лукашенко. *Telegraf.by*. 24 чэрвеня 2020. URL: <https://telegraf.by/politika/poznyak-babariko-bolshij-vrag-belarusi-chem-lukashenko/>.
9. Революция. Короткий оксфордский политический словарь / Пер. з англ. ; за ред. І. Макліна, А. Макмілана. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2006. С. 584–586.
10. Світова гібридна війна: український фронт : монографія. Харків : Фоліо, 2017. 496 с.
11. Сергей Тихановский из тюрьмы: «В Беларуси – революция человечности». URL: <https://www.dw.com/ru/sergej-tihanovskij-iz-tjurny-v-belarusi-revoljucija-chelovechnosti/a-56101346>.

12. Сорокин П. Социология революции. Москва : Астрель, 2008. 786 с.
13. Сучасне українство: цивілізаційні виклики та відповіді : монографія. 2-ге вид., доповн. Київ : Міленіум, 2019. 416 с.
14. Терещук Галина. «Білоруський кризовий центр» відкрили у Львові для тих, хто втік від репресій Лукашенка. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/bilorus%CA%B9kyu-kryzovuu-tsentru-lyvovi/31042813.html>.
15. Тихановская: Россия должна понять, что Лукашенко – это прошлое. URL : https://eodaily.com/ru/news/2020/12/29/tihanovskaya-rossiya-dolzha-ponyat-cto-lukashenko-eto-proshloe?utm_source=smi2&utm_term=cb7e9f79-9db4-4be5-a40e-96d85a0bb88a&utm_content=77365.
16. Фильченко Н. Белорусы отворачиваются от союза с Россией. URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4583>.
17. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба гідності і політика скривдженості / пер з англ. Т. Сахно. Київ : Наш формат, 2020. 192 с.
18. Шелин С. Белорусскую нацию теперь не отменит: главное в соседней стране уже произошло. *Др. Ру.* 31 августа 2020. URL: https://www.dp.ru/a/2020/08/31/Beloruskuju_naciju_teper/.

PECULIARITIES OF THE INFLUENCE OF REVOLUTIONS ON THE POST-SOVIET SPACE ON DEMOCRATIC STATE-BUILDING PROCESSES (ON UKRAINE AND BELARUS EXAMPLES)

Iryna Grabovska

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Volodymyrska str., 60, 01033, Kyiv, Ukraine
e-mail: grabovskai@ukr.net
ORCID ID 0000-0002-7416-9541*

Liudmyla Sorochuk

*Taras Shevchenko National University of Kyiv
Volodymyrska str., 60, 01033, Kyiv, Ukraine
e-mail: lvs1166@ukr.net
ORCID ID 0000-0003-0478-356X*

The article analyzes the specifics of the revolutionary events in modern Belarus, which began after the presidential election in 2020. The analysis is based on the involvement of a wide source base: from media materials, analytical and informational texts, to the first scientific research events of the Ukrainian Revolution of Dignity and protests in Belarus 2020–2021.

The study focuses on the problem of the impact of the above revolutionary events on state-building processes in the postcolonial countries of the former USSR on the example of Ukraine and Belarus and is based on socio-philosophical and political analysis of the stated topic.

It is noted that the revolutionary events and their impact on state formation in the two neighboring countries have both many differences and much in common. With regard to the revolutionary events in Ukraine and Belarus, it has been proved that the Ukrainian Revolution of Dignity and the revolution in Belarus are very similar. No wonder the events in Belarus are called by many analysts and the Belarusian citizens themselves the Belarusian revolution of dignity and freedom.

The conclusions, in particular, state that Belarusian nominal independence has never been transformed into real independence in all post-Soviet years. The current revolution in Belarus is in fact a belated revolution, the political leaders of which, like many protesters, have not decided on the vector of the movement. Therefore, its danger is that a possible change of dictator may result in a deeper

dependence on the former metropolis, which itself is characterized by instability and possible serious revolutionary upheavals. The result of the Belarusian protests is unknown, as contradictory tendencies and divergent groups of forces interact in the process of revolutionary demonstrations. Both the Ukrainian revolutions, especially the Revolution of Dignity, and the Belarusian revolution are extremely important for the processes of state formation in these countries.

Key words: Ukraine, Belarus, revolution, post-Soviet space, state-building processes, dignity, freedom.